

Ann. XIV.

ROMAE, Mense Ianuario MCMXI

Num. I.

VOX VRBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Semel in mense prodit

CONDIDIT ARISTIDES LEONORI EQUES

POSSIDET ATQUE ADMINISTRAT SOCIETAS EDITRIX ROMANA

Pretium annuae subnotationis, est :

In Italia: Libellarum **6**

ubique extra Italiam: Lib. **9** (Doll. **1,80**; Sch. **7**; M. **7**; Rubl. **4**; Coron. **9**)

ANTE SOLVENDUM ET RECTO TRAMITE MITTENDUM

AD SOCIETATEM EDITRICEM ROMANAM

ROMA — Via delle Coppelle, 35 — ROMA

SUBNOTATIO EXTRA ITALIAM FIERI POTEST:

IN RUSSIA

apud
Gebethner et Wolf

—
Varsaviae Polonorum
Rakewskie Przedmiescie, 15

IN ANGLIA

apud
Burns and Oates

—
London W.
28, Orchard Street.

IN CANADA

apud
Libraire Granger Frères

—
Montreal
1699, Rue Notre-Dame

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Rerum index:

Sociis et lectoribus Commentarii nostri humanissimis.

Praemia sociis attributa.

De Syllabi PII PP. X propositione XXXIV.

Sacrum Praesepe Christi nascentis cunabula.

De re catholica apud Iaponios.

Paroemiae sive adagia: Frons occipitio prior. — A capite ad calcem.

— In trivio esse. — Cum larvis luctari. — Mature senex.

Quaestiones philologicae. Forma grammatica actionis praeteritae perfectae linguarum recentium cum latina comparata.

S. Petri primatus et praerogativae ex archaeologiae testimonio.

Petrus a fidelibus adorandus. — Petrus Legis custos ac caelorum claviger.

Ex Sacris Congregationibus Romanis sententiae novissimae selectae: Ex Congregatione Consistoriali.

Diarium Vaticanum. Coram SSmo admissiones. — Pontificiae electiones.

Annales. — Annus MCMX.

Publici per orbem coetus legibus ferendis.

loci. Loquacitas molesta.

librorum recensio. — G. Pécsi.

libri recens dono accepti.

Aenigmata.

Appendix: Eupilius.

PRAEMIA SOCIIS ATTRIBUTA

Sociis et lectoribus Commentarii nostri omnibus, iis praecipue qui, pro sua humanitate, gratulatorias auguralesve litteras tum ob honorem Moderatori nostro recens a Summo Pontifice concessum, tum ut VOCI URBIS magis magisque vultu rideat fortuna sereno, hisce diebus ad nos miserant, novum annum bonum, faustum, felicem, ex animo iterum iterumque omniamur.

Proposita nostra in superiore numero ediximus, neque hodie iterabimus; id unum in mentem revocamus, Societatem nostram nulli fulcro, nisi studio, favori, patrocinio subnotatorum inniti; Commentarii, itemque Latinitatis, progressum et propagationem, ad quae unice intendimus, ex iis unice pendere. Non modo igitur si quis libere recepta officia nondum persolverit, moras praecipitet, precamur, sed singuli, pro sua quisque parte, ut mature festinent. Quid si nomini suo et pretio subnotationis, unius tantum amici et nomen et pretium addiderint? In tenui labor, at tenuis non gloria...

S. E. R.

Meminerint lectores, in primo transacti nuper anni MCMX numero, *singularia praemia* nos constituisse, sub anni exitum assignanda, *trium numismatum argenteorum* ex iis, quae Pontifex Maximus quotannis in festo Apostolorum Principis cudi iubet, Sacro Purpuratorum Senatui, Romanae Curiae aulicisque pontificiis distribuenda; quorum unum collegio, aut seminario, aut scholae illi tribueretur, unde plurima soluta oratione scripta cuiuslibet argumenti publicatione digna ad nos per annum pervenissent; reliqua duo sociis illis, quorum scripta pariter per annum in commentario vulgata, a doctorum virorum collegio maxime commendarentur. Quod quidem collegium in eisdem anni numero III enunciatum est egregiis viris compositum CAESARE DE ANGELIS S. I.; FR. XAV. REUSS C. SS. R.; I. I. BERTHIER O. P.; THOMA VIGNAS S. P.; IOSEPHO FORNARI, Commentarii nostri Moderatore, a secretis.

Hi sententia sua scriptis tradita, unanimi consilio declararunt, non esse locum primi numismatis assignationi quia, idque maxime dolendum, ex subnotatorum classe in eo ordine constituta, nemo ad praemium digne accesserit; reliqua sociis clarissimis MARCO GALDI et THEO. T. CHAVE esse tribuenda; alteri ob scripta *De duabus humanistarum orationibus nuper editis* (N. 2); *Fine orbis appropinquante* (N. 8); *In mortem Ioannis Setti* (N. 11); *De S. Gregorii Nazianzeni epigrammatis ad matrem* (N. 11-12); *De Cetaria pago nuper*

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Usum latini sermonis per orbem universum tuetur ac fovet

Itaque, latine omnino exarata, scripta edit, quae populos omnes aliquo modo attingant, a publica re ad bonas artes, a litteris ad historias, a philosophicis ad sociales quaestiones, a nunciis et significationibus ad simplices et facili stylo expressas descriptiones, narratiunculas, dramaticas actiones; ab antiquitatis scientia ad dialogos vitae argumenta maxime communia tractantes, unde colloquia latine inire atque alere debet; a doctorum virorum scriptis nondum vulgatis aut parum cognitis ad primas adolescentum exercitationes, quae incitamentum veluti in palaestra eorum conatibus conferant; a Pontificiis denique documentis praecipuis ad iuris regulas in S. Congregationibus inductas; haec omnia ut quisque vel ex dissilis regionibus, aut cultu, doctrina, animi proclivitate, artibus alter ab altero difformis per commentarium eundem explere desideria sua possit.

PRETIUM ANNUAE SUBNOTATIONIS EST:

In Italia libellarum 6;

ubique extra Italiam: Lib. 9 (Doll. 1,80; Sch. 7; M. 7; Rubl. 4; Coron. 9)

ANTE SOLVENDUM ET RECTO TRAMITE MITTENDUM

ad Societatem Editricem Romanam

ROMA — VIA DELLE COPPELLE, 35 — ROMA

QUAE COMMENTARIUM POSSIDET NUNC ATQUE ADMINISTRAT.

Pauca *Critica nostra* complectitur. Praeter modum loquendi confusum, emphaticum, oratoris non vero theologi vel philosophi, tum Loisy, tum Schell aliorumque scientiam Iesu Christi negantium, tria animadvertenda sunt: (1)

I.) Nemo inter theologos, prouti Loisy false asseruit, docet Christum prouti homo est, scientiam Dei nullo circumscriptam limite habuisse. Theologi Christo Deo-homini quadruplicem tribuunt scientiam; « una est divina, quae est increata. Alia qua cognoscit res in Verbo, et Verbum ipsum, quae est scientia comprehensoris. Tertia qua cognoscit res in propria natura, quae competit ei secundum quod est homo in solis naturalibus consideratur... » Quarta scientia acquisita quia Christus ut homo « praeditus erat intellectu acutissimo, complexionem exquisita, sensibus ad recipiendos species aptissimis. » (2) Scientia igitur beata, infusa et acquisita Christi finitae limitataeque sunt, limitatumque obiectum possident. Obiectum enim scientiae divinae Christi sunt omnes res eo modo quo omnes res sunt obiectum scientiae Dei. Obiectum scientiae beatae Christi sunt res in divina essentia visae uti de beatis asseritur; obiectum scientiae infusae Christi sunt res in seipsis visae non secus ac de angelorum scientiae infusae obiecto docetur. Obiectum denique scientiae acquisitae Christi sunt res visae in propriis similitudinibus, uti de scientia humana acquisita affirmatur.

II.) Ad historiam pertinet facta historica, prouti in historiae documentis referuntur, examini subicere atque circa eadem iudicium ferre. Modo in historiae documentis primitivae Ecclesiae invenimus, Iesum Christum, relictis ceteris denominationibus designari titulo « Filii Dei » vel simpliciter « Filii. » Ex. g. I *Corinth.* 1, 9: « Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii eius Iesu Christi Domini nostri ». II *Corinth.* I, 19: « Dei enim Filius Iesus Christus, qui in vobis per nos praedicatus est ». *Galat.* IV, 4: « At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege ». *Rom.* VIII, 3: « Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati ». *Rom.* VIII, 32: « Qui etiam proprio Filio suo non pepercit ». *Rom.* V, 10: « Reconciliati sumus Deo per mortem Filii eius ». *Rom.* I, 14: « Evangelium Dei, quod ante promiserat... de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui praedestinatus est Filius Dei ». Ex quibus omnibus apparet primitivam Ecclesiam retinuisse Christum non per adoptionem, sed per naturam Filium Dei esse, atque Filiationem Christi divinam praexistentem, prouti a S. Paulo

(*Philip.* II, 5-10) affirmatur, fidei christianae articulum fuisse. Quae quidem fides quum nonnisi a realitate obiectiva oriri potuerit, sequitur statim, Christum ex historia Deum esse, ideoque ex historia concludere fas est, Christum uti Deum scientia divina infinita, nulloque circumscripta limite praeditum fuisse. (1)

III.) Si historicus ad modum quo Christus in Evangelii quae eius historiam constituunt, loquitur attendat, mentem eiusdem in admirationem rapi necesse est. Si quidem ad hominis differentiam, Ipse, semper et ubique dum docet, pacifice atque tranquille loquitur (2), neque refutationi, neque discussioni locus datur. Cum bonae voluntatis animabus modo agit regali, suosque adversarios profunda vincit scientia, praeiudicia ac sophismata suaviter elongat omniaque adhibet, quae ad corda atque intelligentias elevanda conducunt.

Circa denique veritates ad religionem pertinentes, scientia supereminens in Christo apparet, easque Ipse cognoscit, quia, uti apud Matthaeum XI, 27 legitur: « Patrem quis novit nisi Filius? »

His vero quae Loisy opponit, quare nempe Iesus Christus, respectu multorum nos in ignorantia relinquit, lepide P. Lagrange (3) respondit, Christum ad hominum salutem procurandam in mundum venisse, eaque sola revelasse, quae ut revelarentur Dei voluntas fuit, non autem venisse ad quaestionem de Pentateuchi authenticam solvendam. Neque fas est, propter S. Marci XIII, 32 textum: « De die autem illo, vel hora nemo scit, neque angeli in caelo, neque Filius, nisi Pater » ignorantiam in Christo asserere. Horum siquidem verborum significatio huiusmodi est: a) Determinatio diei illius propria est Patris; b) Manifestatio etiam diei illius Patris non Filii propria est. Christus vero non manifestavit, cum cognitio diei et horae illius ad salutem non ducat. (4)

Fateamur igitur mysterium Iesu Christi, « in quo (*Colos.* II, 3) sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi ».

Friburgi Helvetiorum.

P. REGINALDUS FEI O. P.

(1) Cf. BATIFFOL, *L'enseignement de Jésus*, VI.

(2) Ipsemet Harnack (*Das Wesen d. Christ. 2 Vorles.*) scribit: « Er (Christus) hat nicht gesprochen wie ein Schwärmer und Fanatiker... Er hat seine Predigten gesprochen und in die Welt geschaut mit den frischen und hellen Augen für das grosse und kleine Leben das ihn umgab ».

(3) Bulletin de Littérature ecclésiastique I. Jésus et la critique des Évangiles - La Méthode historique - Appendice - Jésus et la Critique.

(4) « L'ignorance dans laquelle Jésus laisse à dessein ses disciples à un but moral: parce qu'ils n'en savent ni le jour ni l'heure, ils doivent toujours veiller et prier. Jésus a voulu que tous les hommes fussent mis en face de son advenement... L'attente du jour laissé inconnu, a été le ferment qui a préservé l'humanité de se corrompre: elle a inspiré les dévouements héroïques sans lesquels rien ne se fonde, maintenu l'idéal de justice auquel elle ne peut renoncer sans fléchir et sans mourir ».

(1) P. LAGRANGE vocat modum scribendi Loisy outrée et déclamatoire; et circa Loisy affirmationem ait: « Telle qu'elle est, cette proposition... est inexplicable; jamais les Théologiens n'ont confondu la science humaine du Christ avec la science du Dieu ». Cf. *Revue Biblique*, Oct. 1907, p. 546 in nota.

(2) 3. Dist. 14. l. 1.; 3. p. 9. 4.

Est proprium stultitiae aliorum vitia cernere, oblivisci suorum.

Cic., *Tuscul.*, III, 30.

aquarum eluvionibus direpto (N. 12); In Cetariae reliquias (N. 12); — alteri propter commentationem De quattuor condicionibus quibus latinae disciplinae perceptio continetur (N. 6, 8, 9, 10).

Iudicum consilio obtemperantes, dum egregiis viris gratulamur, ad novum certamen iisdem condicionibus quae in superiore anno propositae sunt socios omnes invitamus, sperantes fore ut praemium quod hoc anno, uti supra diximus, addici nequivit, veluti quartum, ob competitorum numerum ac merita, anno MCMXI addere cogamur.

SOCIETAS EDITRIX ROMANA.

De Syllabi Pii Papae X

propositione XXXIV.

Modernismi theoria est, prouti in Epistola Pascendi Pii PP. X legimus: « Adlectiones a fide factas discernere oportet eosque ad fidem ipsam amandare atque ad historiam fidei; sic quum de Christo agitur, quidquid conditionem hominis superat, sive naturalem, prout a psychologia exhibetur, sive ex loco atque aetate, quibus ille vixit, conflatum. »

In huiusmodi theoria fundatur propositio trigesima quarta Syllabi Pii PP. X: « Criticus nequit asserere Christo scientiam nullo circumscriptam limite nisi facta hypothese, quae historice haud concipi potest quaeque sensui morali repugnat, nempe Christum uti hominem habuisse scientiam Dei et nihilominus noluisse notitiam tot rerum communicare cum discipulis ac posteritate ». In verbis allatis tria invenimus: a) Negatur scientia infinita Iesu Christi Verbi Dei; b) Asseritur impossibile esse pro historico scientiam hanc concipere; c) Explicari nequit, quare Iesus Christus, si omnia sciebat, in ignorantia multorum, imo in multorum errore, homines reliquerit. Liceat nobis recensitis erroribus necnon errantibus enumeratis, errorem in propositione recensita enuntiaturum confutare.

Damnata propositio ex libris Loisy (1) ad litteram desumpta fuit. Verba eiusdem gallice referre libet. « Il (le critique) ne pourrait lui (à Jésus) attribuer une science sans bornes que dans une hypothèse historiquement inconcevable et déconcertante pour le sens moral, en admettant que le Christ, comme homme, avait la science de Dieu, et qu'il a délibérément abandonné ses disciples et la posterité, à l'ignorance et à l'erreur sur quantité de choses qu'il pouvait révéler sans le moindre inconvénient. Une conjecture déshonorante pour l'homme de

génie qui en serait l'objet ne se recommande pas à l'historien quand il s'agit du Christ ».

Loisy sententiae rationalistae quidam adhaerent dum asserunt, « Christum cultu quovis sive hebraico sive graeco caruisse », vel nihil, Iudaismo excepto, cognovisse. Schola quoque Güntheriana docuit: « Claris Scripturae verbis, quae aliter intelligi nullo modo possunt, aperte contradicit Scholasticorum superabundantia, dum docent, humanitatem Christi iam ab utero matris participem fuisse visionis Dei ». Fuit etiam H. Schell (+ 1905) qui simul scientiam beatam Christi minuit, scientiamque eiusdem infusam negat. Scientiam beatam Christi minuit hisce verbis: « Visio beata Dei atque universi in Deo, per totum vitae terrenae cursum animae Christi tributa, una ex parte sacrae Scripturae testimoniis non fundatur; alia ex parte veritatem vitae terrenae Christi de medio tollit. Non visio Dei, sed modus et fundamentum eiusdem difficultatem ingerunt ». Scientiam vero infusam Christi negat dum scribit: « Scientia infusa (durch angeborene Ideen) Christi animae tribuitur, cum Christum, qui Angelis praeest atque supra Angelos est, ea esse praeditum, sit conveniens. Scientia hac tamen adserta, expositio evangelica vitae Christi, necnon ipsa vita terrena Christi difficulter salvantur, utriusque veritatem deficere necesse est ». (1) Denique Professor Leclair scientiam divinam Christi negavit, scribens: (2) « Hodie a multis admittitur ignorantia, atque error respectu intelligentiae Iesu Christi. Christi scientia quae intellectus ornamentum est, progressui subiecta fuit, cum legatur (Luc. II, 52): Iesus proficiebat sapientia et aetate. (3) — Humanitas Iesu Christi, nullo ornamento privatur, si scientia ei denegetur, Christus siquidem nondum gloriam adeptus est. Propterea Christus vitae mortalis cursu fatetur ignorantiam suam, dum (Marc. XIII, 32) ait: De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in caelo, neque Filius, nisi Pater. — Neque alicui fas est hoc in versiculo reticentiam quamdam asserere, vel testimonium per se clarum obscurum reddere ».

Non aliter recens quidam anonymus I. H. concludit: « Dicamus Iesum Christum, prouti homo est, plenam suae dignitatis conscientiam ab initio non habuisse. Quemadmodum Verbum parvi corporis miseriam necnon infirmitatem acceptavit, ita quoque acceptavit statum quasi inconscium animae suae. Si incertum atque anxium modum parvi pueri Verbo tribuere non pudet, cur anxios esse, dum eidem Verbo dubietates animae quae ad vitam surgit gradatimque se evolvit quoad usque ad perfectionis plenitudinem perveniat, tribuimus? Cur, verba Lucae II, 52, tam clara: Et Iesus proficiebat sapientia et aetate et gratia apud Deum et homines — ad litteram intelligere recusamus? » (4).

(1) Cf. Citationes per integrum Fei Theol. Dogm. v. 3, n. 68.

(2) Annales d. Philos. Chrét. Déc. 1904, p. 264.

(3) Cf. Hebr. 2, 10.

(4) Annales de Philos. Chrét. Janvier 1907, p. 337-363.

(1) Autour d'un petit livre, IV, 4, pag. 138-139.

Saepe dicebantur Iaponii multa imitari gentium aliarum instituta, nihil autem excogitare novi nihil proprii. Nihil igitur est proprium et inauditum, quod minus quam annis quinquaginta rem publicam beneficiariam in consultoriam civitatem transmutaverunt? Quid? Iaponiorum res forenses, educandi ars, res vectoria nihil sunt magni? nihil admirabile? Quid? Quae a Iaponis in Corea, quae in Formosa, quae in Manchuria perfecta sunt, nonne admirationem omnium commovent? Et qui in Iaponia litteris operam navant, omnium doctorum consequuntur sententias, ipsi aliquando multum conferent ad explicandas litteras, ut iam contulerunt ad medicinam, ad zoologiam, ad seismologiam.

**

Sed qui factum est ut fructibus cultioris vitae perceptis, religionem Christianam, horum fructuum radicem, non acceperint? Hic alii missionariis obiciunt parum huic parti studuisse aut certe non intellexisse populo Iaponio comprobare, quam sit religio Christiana necessaria. Contra statuunt alii a Iaponiis religionem abesse, aut eam nihili facere Iaponios.

Primum quidem non facile, sed iniucundum est in Iaponia esse missionarium, suspiciosa omnium subire iudicia. Neque enim multi illic fructus numerari possunt quum pauci quotannis ad religionem nostram perveniant. Tamen proximo saeculo viri optimi summis licet inclusi difficultatibus, fecerunt multum. Horum tam verbis quam scriptis eo res est adducta, ut Iaponia notionibus Christianis quasi perfusa sit. Populum Iaponium a religione alienum esse dicunt: hoc vero longe est aliter. Sunt etiam in Iaponia athei; admodum tamen pauci; sunt, qui quorundam Europaeorum modo in materia reponi velint omnia: horum tamen illic displicet sententia; neque tam raro convenias, imprimis adulescentulos litteris deditos, qui, quum religionem nomine, lactatis humeris subrideant: sed horum cave ne decipiaris specie. Iaponii enim interest plurimum doctum videri, virum tempori viventem. Nunc autem multi hoc sibi persuaserunt: doctiores Europaeos vel Americanos religionem dudum deposuisse; turpe esse nunc virum religiosum esse.

Sed verte modo oculos ad intimum Iaponiorum animi; videbis quam religioni adhaereant. Primum, si de artificibus quaeras et de agricolis, non modo non alieni sunt a religione, sed religiosissime sese exercent. Plena sunt oppida templorum: si quem locum noveris amoeniorem vel ad maris oram, vel in opaca valle, vel in elati montis iugo, certe illic vel templum, vel coenobium, vel sacellum invenies. Ea autem templa plerumque mundissima sunt et ornata; semper ante ea stare videas, qui deorum flagitent subsidia; non solum mulieres, sed viros, sed doctos. Tabularum votivarum tanta saepe est allata copia, ut in propriis atris suspensae sint. Mercatores, medici, procures, qui publice quidem religionem infittantur, inter parietes deos orant,

dis sacra parant, in minutulis quibusdam aris, quas in hortorum angulis abscondunt, diebus feralibus sacerdotes ad se vocant et cum eis sepulchra aspergunt.

Solent aliquando Iaponii poenitentes alta hieme seminudi exire in vicos, frigida perfundi aqua, non abstergi, in templorum vestibulis preces dicere. Matutinas habent preces et vespertinas, soli orienti inclinant caput, plaudunt manibus: stantes aliquamdiu admirantur solis ascensum. Haec omnia quid clamant aliud, nisi religiosos esse Iaponios? Denique tota respublica nonne theocratica est? Regem in magno honore habent. Hunc *thenshi* vocant, id est, caeli filium; hunc solis prolem esse putant; hinc populus iungitur atque roboratur, hinc petitus est Iaponiorum amor patriae invictus. « Regem esse colendum, huius praeceptis pietatem habendam esse fidemque »: hoc pueri Iaponii in omnibus scholis imbibunt, a quibus ceterum religionum quarumlibet doctrinae arcentur.

**

Veniamus nunc ad ephemerides, ad libellos, ad libros. In urbe Iocohama colliguntur tractatus, qui singulis mensibus in principibus Iaponiae ephemeridibus de religione habiti sunt. Simile institutum missionarii catholici administrant. Quos commentarios quum legimus, dubium iam nobis videri non potest, Iaponios nunc acriter de religione quaerere.

Sed tamen magna est adhuc religioni paganae vis. Sensum iam est huic parari bellum: nunc fulera supponuntur, nunc dicunt, quae emendanda sint, quomodo perniciēs declinetur ostenditur; multa etiam coenobia pagana reparantur. Sic ante paucos annos instituti cuiusdam Buddhistici rector in Galliam profectus est ut seminaria catholica viseret: qui quum revertisset, Sulpicianorum lineamenta suis alumnis praescripsit. Religio pagana nationi Iaponiae insita est, quum religio Christiana nationi adversa esse multis videatur. Utrane vincet? Hoc nescimus. Religionem Christianam ipsa fulcit veritas, errorum omnium victrix. Ingenti iam opus est studio, ingenti labore, ut tam verbis quam scriptis populo Iaponio catholicae religionis veritas et pulchritudo proponatur, et ut inveterata evellatur opinio, nationi aut cultiori vitae esse contrariam. Id tamen missionarios catholicos iuvat non mediocriter, quod Iaponii, quid in qualibet re veri sit, severe investigant. Iam nunc doctissimus quisque videt religionem Christianam longe praestare paganae: hi dudum suae religioni res nostras admiscunt, ut propriam aliquam Iaponiis religionem proponant: quorum quum elusa erit industria, Christi erit victoria.

Neque igitur festinandum nunc est: spatium sit populo Iaponio ad deliberandum; sed interea fortius atque uberius rem suam declarent missionarii: ubi isti rei alicuius intelligunt necessitatem, omni studio nitantur obtinere.

(Ad proximum numerum). IOANNES WEIG.

SACRUM PRAESEPE

CHRISTI NASCENTIS CUNABULA

*Praesepe sacrum, cuius in aspero
Infans quievit Iesulus alveo!*

*Praesepe sacrum, fronte prona
te veneror genibusque flexis.*

*His ergo cunis Conditor omnium
est usus, acri stramine consitis!
dam, lapsus astris, Sospitator
linen adit percuntis orbis.*

*O te probroso stigmate, Bethlehem,
dignam! grabatum quae stabularium
Regi parasti, quem decebat
purpureus nitor atque eburnus.*

*At Roma probrum sustulit, auream
largita Capsam, quae rude cingeret
cristallino fulgore Lignum
atque aoidis radiare gemmis.*

*Quae surgit Aedes, sacra Deiparae,
in Esquilino colle superbiore,
haec, iure raptum Bethlemitis,
mobile promeruit Trophaeum.*

*Huc adolasti tunc, Hieronyme,
quem Bethlehemi cara diutius
sedes bearat: sponte Cunas
aequoreum per iter seculus.*

*Huc, ut December vergit ad exitum,
Urbs tota longo confluit ordine,
visura rursum, saepe visa,
lignea Strata Dei Puelli.*

*Haec civis ardet tangere et advena,
afflicta ut olim non medicabili
matrona morbo Vestis oram
attigit, ac valuit repente. ⁽¹⁾*

*Haec et Thienes ⁽²⁾ Αειψων contigit,
Matrisque ab ulnis in sua brachia
allexit Infantem: beatâ,
exsul adhuc, Patriâ potitus.*

*O ruris audi cultor et urbium!
Solemne vestris perstet in aedibus
Praesepe Christi, sive larga
seu tenuis fuerit supellex.*

(1) Matth. ix, 20-22.

(2) Is est S. Caietanus Thienaeus, qui hoc prodigio recreatus est in ipsa nocte Domini Natalis.

*Cubile Pusus ⁽¹⁾ fictilis occupet;
adstetque Virgo Mater et innubus
Iosephus, alatumque caeli
agmen et upilio canorus.*

*Cornutus hinc stet bos, et asellulus
auritus illinc; donaque regia
advecta cernas per Magorum,
quos via longa tenet, camelos.*

*Fac ante Cunas lucida ferveat
lampas; sed imum laetius ardeat
pectus parentum, laetiusque
mens caleat pia filiorum.*

*« Ut nos amavit! - quisque recogitet -
ul nos amavit maximus optimus
rerum Creator, vis amoris
quem fieri Puerum coëgit! »*

*Praesepe Christi! perge domesticas
ornare cellas; nec tibi frigida
succedat Arbor, ⁽²⁾ quam canendo
gens Borealis agit Decembrem.*

FRANC. X. REUSS

(1) Hac voce, unde derivatur pusillus, usus est L. Pomponius apud Varronem.

(2) Apud gentes septentrionales, maxime apud acatholicoas, mos invaluit, inter festa Christi natalitia, parvam erigendi abietem, flosculis et facellis ornatam, unde munuscula pendent pueris destinata. Tum cantari solet carmen germanicum in laudem abietis, quae non solum aestivo tempore, sed etiam hiemali vireat. Qui cantus certe frigidior est celebri hymno Alfonsiano: « Tu scendi dalle stelle, o Re del cielo ».

DE RE CATHOLICA APUD IAPONIOS

Multorum quondam fuit opinio, Europaeorum artium inventa invecata quidem esse in Iaponiam, sed Iaponiorum ingenio recepta non esse. Quorum sententia quantum a vero aberraverit, eo declaratum est bello, quod a Iaponiis recens cum Russis gestum est. Illi enim terrae marique victores nunquam exstitissent, nisi praeter milites mortem contemnentes permagnam rerum mathematicarum et technicarum cognitionem, atque itinerandi et medicandi exercitationem habuissent. Certe hac aetate ad bellum parandum tam rerum civilium scientia opus est et reddituum publicorum et actorum diurnorum et artis medicae, quam bona disciplina exercitus. Praestabant tum Iaponii omnia. Quorum milites vel communes magna utebantur prudentia: instructi enim atque exercitati accesserant imbutique litteris. Neque enim delata tantum sunt in Iaponiam commoda Europaea, sed haec Iaponii studio incredibili moribus accommodaverant suis, qui non solent aliena, ut vident, ad se transferre, sed assumere quae videantur optima, haec propriis admiscere.

tat Platonem ex Politia, qui scripserit eos, qui mortuos adlatrarent, videri similes catellis, qui lapides iactos morderent; ipsos, qui laessissent, non attingerent.

Mature senex.

« Mature fias senex, si diu velis esse senex ». Latinorum proverbium est, quo monemur, ut integra adhuc aetate a laboribus iuvenilibus desistamus, ac valetudinis curam agere incipiamus, si vivaci ac diuturna senecta esse velimus. Nam senectutis sors, otium et quies. — Usurpatur a Catone maiore apud Ciceronem: « Neque enim — inquit — unquam assensus sum veteri illi laudatoque proverbio, quod monet mature fieri senem, si diu senex esse velis ». Hoc quamquam Catoni non probatur, homini duro, quique sibi nec extrema senecta remittendis laboribus indulserit, tamen audiendum nobis, maxime si de vitiis iuventutis sentias; quae nisi quis mature reliquerit, aut nunquam ad senectam perveniet, aut brevem habiturus est senectam.

FORFEX.

QUAESTIONES PHILOLOGICAE

Forma grammatica actionis praeteritae perfectae linguarum recentium cum latina comparata.

Quaestiones eiusmodi, ut ea quam pertractare hodie aggredimur, ideo etiam mihi, quae solvantur, dignae videntur, quod linguas, quae ediscuntur, memoriae discentium facilius et firmitus imprimere possunt. Quis enim dubitat, quin res ratione perscrutatae animo facilius et firmitus adhaereant, quam quae nonnisi memoriae inculcantur? Id evidentissime doctrinae mathematicae studio probatur, in quo memoriae opera paene ad nihilum redigitur. Quin etiam hoc est animadvertendum, perceptione rationali quamcumque doctrinam et scientiam discentibus non solum utiliore sed iucundiorum quoque reddi.

Quis autem ignorat, quantopere studiorum utilitas iucunditatis auxilio, augeatur? Quae iucunditas utilitatem augens inter alia summopere ibi emergere potest, ubi praeter linguas recentes etiam latina discipuli imbuuntur. Cur igitur lingua latina non ferat opem, quam reapse potest, studiis linguarum, quae ei, quasi fonti varia proprietate sunt obligatae? Qua de causa de una istiusmodi proprietate maxime perspicua nunc edisserere statui. Proprietas autem haec attinet ad formam verbalem, qua « actio praeterita perfecta » in multis linguis recentibus terminatur. Aspicimus exempli gratia

formam illam compositam linguae germanicae *Ich habe geschrieben*, aut francogallicam *j'ai écrit*, ubi lingua latina forma simplici *scripsi* rem absolvit; quam formam simplicem etiam in linguis slaviceis reperimus, ut Polonorum *napisatem* aut Russorum (*ja*) *napisat*.

Unde igitur haec varietas emanavit? quanam varietatis est causa? quo modo factum est, ut in una lingua forma simplex idem significet, quod forma composita in altera?

Quanta laus hinc immortalis, quanta potentia invicta, quam exulta abundantia morphologica linguae latinae in hac re conspici potest! Satis enim est formas illas compositas ad verbum in linguam latinam vertere, ut praestantiam eius intelligamus. Quid enim accipiemus? *J'ai écrit* et *ich habe geschrieben* utrumque sonat latinum *habeo scriptum* (*am-un*). Quis autem linguae latinae perfectius gnarus ignorat Romanos actionem praeteritam perfectam, non solum verbi forma simplici, sed etiam composita exprimere consuesse? Nonne idem est Ciceronis « iam rem *comperitam* habeo » atque « iam rem *comperi* »? Nonne idem etiam hodie discipulus polonus dicere vult, quum gavisus exclamat: *Ha! nareszcie juz zadanie « mam napisane »* (Eia! tandem iam pensum scriptum habeo), quam si exclamaret: *Ha! nareszcie juz zadanie « napisatem »* (Eia! tandem iam pensum scripsi); id quod Germanus aut Gallus una tantum forma composita exprimere potest: *ei! endlich « habe »* *ich schon meine arbeit « geschrieben »*; *voilà enfin « j'ai écrit » mon thème*.

Romana igitur lingua et eae, quae, ut polonia, eam plenius adamarunt et, quum ad instar eius verbales formas suas elaborarent, imitatae sunt, utraque forma « perfecta », cum simplici, tum composita utuntur; qua re, ut ipsa magistra earum lingua latina, ditiores et non solum logica sed etiam grammatica ex parte perfectiores sunt, quam eae, quae illam solum compositam, logicam quidem, sed non satis stricte accommodatam formam elaborarunt et adhibent, nam *geschrieben* et *écrit*, quamquam sunt « participia », cum genere et numero grammatico substantivi obiectivi non congruunt; participium autem eius formae compositae in lingua latina atque iis, quae eam fide sunt secutae, declinabile est (*habeo iam librum scriptum*, — *epistolam scriptam*, — *opus scriptum*, — *nam iuz Ksiaze, napisana*, — *list napisany*, — *dzieto napisane*).

Iis, quae dixi, satis mihi lucide demonstrasse videor, unde formarum verbalium, quae ad « actionem praeteritam perfectam » exprimendam in lingua latina et recentibus adhibentur, varietas emanaverit et quae sit accommodandi eas formas diversitas grammatica.

Varsaviae Polonorum.

IOSEPHUS WABSER.

Proba merx facile emptorem reperit, tametsi in abstruso sita est.

PLAUT. in *Poen.*

PAROEMIAE SIVE ADAGIA

Frons occipitio prior.

Priscis agricolis celebratum adagium, atque ad instar aenigmatis iactatum: Frons occipitio prior. Quo significavit antiquitas, rectius geri negotium, ubi praesens ac testis adest is cuius agitur negotium. Alioquin quis ignorabat frontem priorem esse capitis partem, occipitium posteriorem? Tametsi haec amphibologia commendat nonnihil dicti gratiam, quod ab antiquitate oraculi ad instar habebatur. Exstat autem apud Catonem (*De re rustica*, cap. IV): « Si bene - inquit - aedificaveris, libentius et saepius venies, fundus melior erit, minusque peccabitur; fructi plus capies; frons occipitio prior ». Plinius item in eandem ferme sententiam (*De hist. mundi*, lib. XVIII, cap. V): « Eum tamen inquit - qui bene habitat, saepius ventitare in agrum, frontemque domini plus prodesse, quam occipitium non mentiuntur ». Rursus eiusdem libri cap. VI: « Et ideo maiores fertilissimum in agro occultum domini esse dixerunt ». Aristoteles (*Oecou.* lib. I) videtur hanc sententiam ad Persam quempiam referre, subnectens alteram huic similem, quae a Libe quodam sit profecta, utraque vero significans domini praesentiam plurimum habere momenti ad rem bene gerendam. Item Columella putat rem malam esse frequentem fundi locationem, peiorem tamen urbanum colonum qui per familiam mavult agrum quam per se colere. Huic pertinet illud, quod refertur a Gellio, quod quum quidam corpulentus ac nitidus equum haberet macilentum ac strigosum, rogatus quid esset in causa, respondit: Mirum non debet videri, si equo suo esset habitior, quandoquidem ipse se pasceret, equum curaret servus. — Plutarchus in commentario *De liberis educandis* habet: « Hinc et illud eleganter dictum ab equisone, nihil perinde saginare equum ut regis oculum ». Eodem pertinet, quod perquam venuste dixit T. Livius, non satis feliciter solere procedere, quae oculis agas alienis. Inquit tale quiddam et Terentius in *Eua.*, quum ait: « Ita, ut sit, domini ubi absunt », significans absentibus heris ministros omnia facere indigentius et peccare licentius: nempe haec omnia eo tendunt, ut quisque suum negotium praesens curet, neque magnopere fidat alienae industriae.

A capite ad calcem.

Quum rem totam significamus, a capite ad calcem dicimus. Cuius adagii triplex potest esse usus: aut enim ad corpus refertur, aut ad animum, aut

ad res; qui duo posteriores sensus plus obtinent venustatis, nimirum quo plus habent figurae. Ad corpus, adhibuit Homerus in *Iliade*, Theocritus in *Bucolico*, Plautus in *Epidico*, ipseque Horatius. M. Tullius *pro Roscio* comoedo: « Nonne - inquit - ipsum caput et supercilia illa penitus abrasa, olere malitiam, clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum, si coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura, ex fraude, fallaciis, mendaciis, totus conflare videtur? »

Ad res, Aristophanes in *Pluto*: « Ergo audi, quando totum ego negotium a pedibus usque ad caput tibi percenseo ». Quamquam hic comicus ioci causa praepostere posuit pedes et caput.

Ad animum hoc pacto poterit transferri: Ego tibi mores et ingenium illius, breviter, hominem quantus est a summo, ut aiunt, capillo ad imum usque calcaneum depingam. — Quamquam exemplum M. Tullii, quod modo retulimus, magis ad animum quam ad corpus videtur pertinere. Quin etiam dividitur adagium, quum caput negotii vocamus praecipuum auctorem, perinde ut et fortem dicimus.

In trivio esse.

In trivio esse (scil. consilii) de iis dicimus qui dubitant quique incerti sunt animi, haesitantes quid potissimum eligant. — Translatum ab illis qui faciunt iter, et si quando trivium occurrerit, addubitant quam viam ingredi oporteat. Nam viam pro ratione consilii frequenter apud Graecos auctores reperies. Ita e. g. apud Euripidem (in *Hecuba*) et Teognidem. Adludit huc et Plato (*De legibus*, VII) vetans ne si qua res admiranda atque inusitata occurrerit, protinus ad eam amplectendam accurramus, sed perinde quasi ad trivium aliquod venerimus, ignari viae consistamus, neque ante pergamus, quam pervestigatum sit quo quaeque ducat via.

Cum larvis luctari.

Cum larvis luctari ii dicuntur, qui vita defunctos insectantur maledictis. Ita apud Aristophanem (cit. a Suida) et apud Lucianum in *Sectis*. Sentit vero de mortuis et absentibus. Meminit huius Plinius in praefatione *Hist. mundi*, ad hunc modum: « Nec Plancus illepide, qui quum diceretur Asinius Pollio orationes in eum parare, quae ab ipso aut liberis post mortem Planci ederentur, ne respondere posset: Cum mortuis nonnisi larvas luctari. Quo dicto sic repercussit illos, ut apud eruditos nihil impudentius videretur ». — Asistoteles (in *Rhetor.*) ci-

ait, - unam esse de dotibus, unde haeretici non possunt vel ipsi bibere vel alios potare, quia soli sigillum integrum, id est symbolum catholicum non habentes,

Tab. II.

commentarium, in quo rupi, iam percussae ac fontem mananti, cathedra applicata est. (Tab. II) Nec inutile animadvertere videtur, in sarcophagorum anaglyptis, quae ceteris generatim anaglyptis antiquiora sunt, praeter Christum et apostolorum collegium, Heroden ac Nabuchodonosor, ut reges, Caipham, Pilatum, Danielelem, ut iudices, Mariam ut Salvatoris matrem, Petrum ita solummodo sedentem in throno seu cathedra exhiberi, dum Christus ei pedes lavaturus adest. (Tab. III).

Sed et virgae cogitatio his argumentis natura coniuncta est, quum, non solum dum, Moyses instar, petram percussit, virga praeditus est Petrus; verum etiam dum a Iudaeis deprehenditur et (quod prorsus incredibile videtur) dum Christus triplicem ei praedicat aut improbat negationem. Tunc enim Petrus aut doloris elicit actum, dexteram ad mentum ferens (3); aut videtur, post negationem, se praedictionis recordari, indicem ad nasum aut ad mentum applicans; (4) in ipsa tamen hac apostoli infirmitate, eius apparet principis ac magistri dignitas; idque vel clarius patebit si animadversum fuerit, post hanc repraesentationem statim plerumque Petri persecutionem patientis argumentum sequi, ac denique ipsum etiam Petrum aquam e rupe exprimentem apparere (5). Profecto haec omnia Augustini quaedam in mentem revocant verba, quibus hunc

septuagesimi septimi psalmi explicavit versiculum. «... Qui disruptit in deserto petram, et adhaeravit eos sicut in abyso multa, et eduxit aquam de petra». En magni doctoris commentarium: «Potest utique sitienti fidei donum Spiritus Sancti, quod illa res gesta spiritaliter significabat, infundere de spiritali sequente petra, quod est Christus, qui stabat, et clamabat: *Si quis sitit, veniat ad me, et qui biberit de aqua, quam ego dabo, flumini aquae vitae fluent de ventre eius*. Hoc enim dicebat, sicut in evangelio legitur, de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum; ad quem velut virga lignum passionis accessit ut emanaret credentibus gratia» (1).

Sed magis adhuc perspicue explicateque Petrum Moysi sanctus Doctor assimilavit; neque id solummodo de rupe agens ac de virga, verum etiam de dubitatione deque triplici negatione, atque insuper in ipsa Moysis punitione eiusque in Monte dormitione, Petri lapsus et exaltationis figuram Augustinus discernit: «Video enim dicit, - et post illam dubitationem, et post iram Dei, et post minas mortis, et post remotionem ab introductione populi in terram promissionis, multa Deum sic dicere ad Moysen, tamquam ad amicum, quomodo et antea loquebatur: usque adeo ut ipsi Iesu novae obedientiae exemplum de Moyse proponatur, et hoc eum moneat Deus ut sic ei serviat, quomodo servivit Moyses: et sic se pollicetur cum eo futurum, quomodo cum Moyse. Evidenter, carissimi, constringit nos ipse Deus, non passim deprehendere sed intelligere dubitationem Moysis. Figura petra iacens, figura virga percussiens, figura aqua fluens, figura et Moyses dubitans. Et ibi dubitavit ubi percussit. Hinc facta est dubitatio Moysis quando lignum accessit ad petram. Iam veloces praevalant (intelligentes), imo tardos patienter expectent. Dubitavit Moyses quando lignum accessit ad petram: dubitaverunt discipuli quando viderunt Dominum crucifixum.

Tab. III.

Horum figuram gerebat Moyses. Figura erat Petri illius ter negantis. Quare Petrus dubitavit? Quia lignum petrae propinquavit. Cum mortis suae genus, id est, crucem

(1) Opt. Mil., De schismate Donat., II, 9.

(2) Collect. epist. rom. pont., ed. CONSTANTII, p. 866.

(3) Verum quidem est semel vel Paulum in coemeterio Domitillae sedentem apparere, sed tunc simul cum Petro; at Petrus solus sine Paulo pluries sedens apparet, atque insuper in quadam pyxide eburnea, dum sedet baculum fert velut auctoritatis signum.

(4) Sunt qui hunc gestum verba illa: «Etiam si oportuerit mori tecum non te negabo» innuere arbitrentur.

(5) Cfr. tabulam II in commentarii nostri pag. 168 superioris anni relatum.

(1) S. AUG., In psalm. LXXVII, B. XIII.

S. PETRI PRIMATUS ET PRAEROGATIVAE EX ARCHAEOLOGIAE TESTIMONIIS.

(Cfr. an. XII, num. XI)

IV.

Petrus a fidelibus adorandus.

Ne cui mirum videatur nos de Petro a fidelibus « adorando » loqui; sensu enim verbum « adorari » eodem volumus intelligi quo, apud Orientales, reges ac proceres venerabantur subditi, et quo saepe in ipsa Scriptura sacra usurpatum invenitur.

Plus semel ab antiquitatis Christianae peritis notatum est, tum viros qui ad prodigiosum e rupe a Petro percussa scaturientem fontem sitim expleturi veniunt, tum eos qui Petrum ipsum deprehendunt et ad carcerem vel martyrium rapiunt, eodem esse modo vestitos; tunicam nempe succinctam, bracas, caligas et chlamydem gerere, atque saepe pileum; raro vero ense vel baculum. Milites igitur esse videntur tam illi qui apostolum vexant, quam qui eius beneficio ac miraculo fruuntur, idque certissimum eo patet quod, in sarcophagorum anaglyptis et in nonnullis aliis monumentis, milites qui Christum abducunt, vestimentum simile plerumque gestent (1). Item et qui in quodam arcus Constantini, Romae iuxta amphitheatrum Flavium, anaglypto, triumphalem sequuntur pompam, armis insignibusque, non secus ac ceteri Romani milites, muniti sunt. Hos haud immerito milites legionis Palestinensis egregius A. Monaco (2) vocavit, atque ideo prorsus differunt a Iudaeis mare Rubrum transeuntibus aut aliis Mosaicis miraculis adstantibus, prout in ipsis, sive marmoreis, sive ligneis anaglyptis, repraesentantur. In his enim Iudaei nunquam chlamydem, sed plerumque paenulam portant, quae apud Romanos vestis erat viatoria, aut aliud super tunica palliolum pastorum venatorumque proprium (3). Haec sane differentia, dum ex una parte novam facessit interpretari volentibus difficultatem, Moysis personam saltem omnino excludit, ac Petri personam ibi esse plane confirmat.

Porro, aliquando, ut in quodam apud Cahors sarcophago invento, et in Arelatensi altero (4), dum Petrus aquam manantem commonstrat, vir cernitur quidam ad eius pedes provolutus, eodem prorsus modo quo fideles ac defuncti ad Christi pedes venerabundi prostrati conspiciuntur. Quod autem ita provoluti iidem sint qui biberint, ac summo illo beneficio gavisi sint;

id evidenter patet quodam saeculi secundi aut tertii Lateranensi sarcophago, in quo, tres ad fontes viri bibentes cernuntur, qui postea, Petri deprehensi ad pedes sunt prostrati, perinde quasi ne ille auferretur, impedire vellent, illumque adorarent. (Tab. I).

Scaena haec quamdam nuper prolata omnino excludit sententiam qua Petrus, in aliis eiusmodi argumentis, haud quidem deprehensus a militibus, sed ab istis interrogatus ac negans se Christum cognovisse effectus esset. Verumtamen egregius Becker, cuius est haec sententia (1), haud novi quicquam protulit, sed errorem Aringhi e cineribus revocavit, qui ita hoc descripsit argumentum: « Petrus ad ignem se calefaciens a Praetorii militibus an Christum nosset interrogatus, et a quodam huius rei causa velut delicti conscius, iamiam alligandus describitur » (2).

V.

Petri cathedra et virga.

Argumenta quae supra recensita sunt aliam sibi vin-

Tab. I.

dicant significationem, nempe quatenus cathedrae cogitationi aliquando coniuncta sunt, scilicet ipsius Beati Petri cathedram veluti legis divinaeque doctrinae ac potestatis fontem exstare. Nota sunt S. Cypriani de Petri cathedra verba quae in eius *De unitate Ecclesiae* tractatu leguntur, nempe: « Qui cathedram Petri super quam fundata est Ecclesia deserit, in Ecclesia se esse confidit? »; et in eius quinquagesima quinta epistula: « ... ad Petri cathedram atque ad ecclesiam principalem unde unitas sacerdotalis exorta est ».

Quaedam saeculi quarti metrica inscriptio ad baptisterium basilicae Vaticanae adposita hunc versum ferebat:

VNA PETRI SEDES VNVM VERVMQUE LAVACRYM.

Iam supra animadvertimus, vel in coemeteriis ubi rite creditur Petrus ministerio apostolico functus, sedis ac fontis memorias exstitisse. Haud aliter Patres loquuntur, licet fontis cogitatio non semper eodem intelligatur sensu. Sic Optatus Milevitanus: « Fontem,

(1) GARRUCCI, V, 322 n. 2; 316 n. 1.

(2) N. *Bullettino di arch. crist.*, 1907, pp. 55-61.

(3) GARRUCCI, V, 308, n. 1-5; 309, n. 1-4; 366 n. 2.

(4) GARRUCCI, V, 380, n. 2-3.

(1) ERICH BECKER doct. phil., *Das Quellwunder des Moses in der altchristlichen Kunst*. Strassburg, Hertz, ed. 1909.

(2) ARINGHI, *Roma subterranea*, t. posterior, p. 398. — Becker sententiam apte clarissimus Marucchi refutavit. (Cfr. N. *Bullettino di arch. crist.*, 1910, p.p. 182-183).

In quodam aliunde, anno praeterito, Romae, apud basilicam S. Sebastiani, invento sarcophago, Petri lapsus, necnon poenitentia et ad summum munus exectio uno simul argumento efficta sunt. Adest enim Christus, qui dexteræ tres extendit digitos ad triplicem significandam apostoli negationem, sinistra vero volumen ante Petrum porrigit. Hic autem dum dextera manu se Christi praedictionis meminisse indicat, ad volumen sinistra accipiendum se parat (Tab. V). Ceterum hæc

Tab. V.

eorum argumentorum coniunctione nil communius apud Patres, qui nunquam de Petri loquuntur primatu quin simul eius peccati ac poenitentiae mentionem ad fideles erudiendos faciant: « Ter negavit Petrus, princeps discipulorum », ait quidam saeculi quarti auctor anonymus; ac Scripturae verba: « Iustus sui ipsius accusator est in principio sermonis » commentans, S. Ioannes Chrysostomus inter alia hæc habet: « Petrus, post gravem illam negationem, quoniam celeriter suum ipsius peccatum recordatus est flevitque amare, sic abluit illam abnegationem, ut etiam primus apostolorum fuerit » (1); et S. Augustinus: « Passionem eius, crucem

eius prænuntiavit ei (Petro) ipse Dominus Christus, sed iam amanti non neganti... Ergo, in illa negatione praedicta ostendit Dominus Petro Christum: *Amas me*, inquit? *Amo, Pasce oves meas*. » (2) Et ista quidem sufficiant; nam si omnia velim testimonia huiusmodi colligere, facile integrum volumen conficiam.

Notamus denique in his repræsentationibus Petrum plerumque, perinde ac si vexillarius Dei regni esset, crucem ferentem apparere saepe margaritis exornatam, et aliquando in speciem Christi monogrammati effictam.

Iam vero, aliud est quo Petrus insignis apud praeceptorum saeculorum fideles potissimum est habitus et ceteris apostolis superior. Tunc enim saepissime clavium regni caelorum collationem Petro uni factam esse commemoratur et praedicatur; proindeque omnino aërem verberant haeretici, quum contendunt clavium potestatem Ecclesiae universae, seu et ceteris apostolis, aeque atque Petro, competere primitus reputatum fuisse: monumenta contrarium constanter exhibent, ac Petrus unus tanto privilegio tantaque potestate praeditus in his deprehenditur.

« Sed, - dixerunt quidam, - Petrus minime singulare munus accepisse est putandus, eo quod a Christo petra dictus fuerit eique claves regni caelorum sint commissae; nam respondit unus pro omnibus, qui praesentes erant, promissiones clavium accepit. »

Verum enim vero monumenta omnis generis, quae clavium traditionem referunt, plerumque Petrum solum cum Christo repræsentant, aut, ut summum, unam et alteram personam, praesertim Paulum, qui tamen praesens minime erat quando claves promissae sunt. Itaque, si artifices, qui ita sensibili ac materiali modo Christum stantem promissis adumbraverunt, aliquid velut omnibus apostolis commune claves illas esse cogitassent, aliter certe, et saltem apostolis omnibus adstantibus, rem effinxissent. Petrus, igitur, et ipse solus, clavium potestatem vulgo recepisse putabatur, neque ulla est ratio cur de hac clavium traditione aliter saltem intelligatur, quam de illa, de qua apud Isaiam legitur: « Et dabo clavem domus David super humerum eius (nempe Eliacim); et aperiet et non erit qui claudat; et claudet et non erit qui aperiatur. » (1) Ceterum notum est in Apocalypsi clavium symbolo supremam Christi designari potestatem: « Haec dicit sanctus et verus qui habet clavem David ». (2)

(Continuabitur).

(1) ISA., XLII, 22.

(2) APOC., III, 7.

P. XYXTUS SCAGLIA O. C. R.

Turpe est aliud loqui, aliud sentire; quanto turpius aliud scribere, aliud sentire!

SENECA, Ep., XXIV, 18.

Non solum fortuna coeca est, sed eos etiam efficit coecos, quos complecti est.

CIC., De am., XV, 54.

(1) S. IO. CHRYS., *Adversus Iudeos*, XIII.

(2) S. IER., *ad populum*, CXXXV, II, 7.

ipsam praenuntiaret Dominus, ipse Petrus expavit: « Absit a te, Domine, non erit hoc ». (MATTH., XVI, 22). Dubitas, quia petrae imminere virgam vides » (1). Ac paulo post: « Iam ergo illa dubitatio, quae nata erat ad petram, in monte moriatur. Agnoscent discipuli salutem suam, revocent spem suam. Attende quemadmodum moriatur illa dubitatio, attende quemadmodum moriatur Moyses in monte. Non intret in terram promissionis: nolumus ibi dubitationem; moriatur, ostendat nobis eam Christus mori. Trepidavit Petrus, et negavit ter. Petra enim erat Christus. Resurrexit, mons factus est, firmavit et Petrum. Sed moritur dubitatio. Quomodo moritur? Petre amas me? (IOANN., XXI, 15). Cordis inspector, cordis cognitor interrogat; et vult audire quod ametur, et parum est semel. Interrogat hoc, audit prope cum taedio ipsius Petri: miratur enim interrogari se a praescio, sed etiam totiens interrogari, cum semel sufficeret respondere etiam nescienti.

Sed tamquam tibi diceret Dominus: Expecto, numerus legitimus impleatur; tertio confiteatur per amorem,

Tab. IV.

quia ter negaverat per timorem. Quod ergo Dominus totiens interrogabat, dubitationem illam in monte occidebat (2).

Cathedra igitur, quae dignitatem ac potestatem significat, necnon virga, qua, praeter Christum, Moyses ac Petrus uti rectores ac duces solummodo praediti sunt, satis ostendunt quid de Petri auctoritate prisci Christiani cogitaverint: re vera enim novus Moyses, novus populi Dei dux, legislator et caput Petrus habitus est.

VI.

Petrus Legis custos ac caelorum claviger.

Ut notum est, Christus, apud Lucam (3), futuram praedixit apostolorum in communi tentationem circa fidem: « Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticeum »; deinde affirmavit Petro se speciali modo orasse pro eo, ne fides eius deficeret: « Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua ». Denique subiunxit: « Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos ». Ultima haec verba priorum verbo-

rum gratia prolata sunt; nam ideo poterit Petrus fratres suos in fide confirmare, quatenus eius fides nunquam deficiet. Neque fides hic solummodo intelligenda est velut propria apostoli fides, sed ut ipsius legis divinae certa atque sine errore cognitio, unde ipsa legem quasi e scrinio ubi deposita fuerit depromi pro opportunitate possit atque ad ceteros confirmandos declarari.

Porro, fidei hoc depositum, e quo depromere summi Pontifices dicuntur quoties aliquid *ex cathedra* seu *modi infallibili* pronuntiant, eloquentissime in primaevis monumentis adumbratum est: immo eo modo qui perfectae Petri personae congrueret, utpote Moysis personae assimilatae. Moyses enim legem a Domino in monte Sina accepit: Petrus, cuius Moyses figura fuit, a Christo stante in monte, vel in throno sedente, legis divinae volumen accipiet. (Tab. IV). Ne autem de natura voluminis traditi Petro dubitaretur, artifices aliquando, ipso in volumine explicato, scripserunt:

DOMINUS LEGEM DAT (1).

Ravennae autem, prima saeculi quinti parte, iussu episcopi Neonis, duae depictae sunt tabulae, quarum altera Petri ad convertendas gentes vocationem, altera Petrum, inter apostolos, legem e caelo recipientem exhibebat. His haec erat subscripta inscriptio:

*Euge, Simon Petre, commissum tibi suscipe munus...
Bissenos inte: fratres in principe sistis
Quis fera corda domas hominum, quis pectora mulo
Christicolasque doces (unum) omnes esse per orbem (2).*

(1) Id praesertim in musivis operibus et in pateris fundisque cuprum reperitur. — Cf. GARRECI, I, p. 395. Cum vero legis traditio Paulo praesente plerumque sit adumbrata, ipsique Paulo quandoque, adstante Petro iam regno caelorum claves retinente, Christus volumen involutum porrigat, hinc sine dubio error exortus est ille, ut scilicet Petrum ac Paulum scripta de arte magica disserentia a Christo revera recepisse quiddam saeculo quarto et quinto crederent. Id quidem S. Augustinus iam ex parte notaverat, cuius verba pulcherrimae erroris huius refutationem praestat referri: « 15 Quid quod etiam divino iudicio sic errant quidam eorum, qui talia Christum scripsisse vel credunt vel credi volunt, ut eosdem libros ad Petrum et Paulum dicant, tamquam epistolari titulo praenotatos. Et fieri potest, ut sive inimici nominis Christi, sive qui eiusmodi execrabilibus artibus de tam glorioso nomine pondus auctoritatis dare se posse putaverunt, talia sub Christi et Apostolorum nomine scripserint: in qua fallacissima audacia sic excaecati sunt, ut etiam a pueris qui adhuc pueriliter in gradu Lectorum Christianas litteras norant, merito rideantur ».

« 16. Cum enim vellent tale aliquid fingere Christum scripsisse ad discipulos suos, cogitaverunt ad quos potissimum scribere potuissent facile crederetur, tamquam ad illos qui ei familiariter adhaesissent, quibus illud quasi secretum digne committeretur; et occurrit eis Petrus et Paulus, credo quod pluribus locis simul eos cum illo pietos viderent: quia merito Petri et Pauli etiam propter eundem passionis diem celebrius solemniter Roma commendat. Sic omnino errare meruerunt, qui Christum et apostolos eius non in sanctis codicibus sed in pictis parietibus quaesierunt: non mirum si a plangentibus fingentes decepti sunt. Toto enim tempore, quo Christus in carne mortali cum suis discipulis vixit, nondum erat Paulus discipulus eius, quem post passionem suam, post resurrectionem, post ascensionem, post missum de caelo Spiritum Sanctum, post multorum Iudaeorum conversionem et mirabilem fidem, post lapidationem Stephani diaconi et martyris, cum adhuc Saulus appellaretur, et eos qui in Christum crediderant graviter persequeretur, de caelo vocavit, et suum discipulum atque apostolum fecit. (Act. IX, 1). Quomodo igitur potuit libros, quos antequam moreretur cum scripsisse putari volunt, ad discipulos, tamquam familiarissimos, Petrum et Paulum scribere, cum Paulus nondum fuerit discipulus eius? (S. AUG., De consensu Evangelistarum, lib. I, c. 15).

(2) *Monumenti della Chiesa, hist., script., ecc., lang., et Ital.*, p. 293.

(1) S. AUG., *Sermones*, IV series, ccclii, 4.

(2) S. AUG., I, c. 5.

(3) LUC., XXII, 31.

ANNALES

Annus MCMX.

In Commentarii nostri fasciculis elapso nuper anno, ut ab initio consuevimus, resumere singulis mensibus tum eventus studuimus, qui in ipsis civitatibus acciderent, tum disceptationes, quae in publicis coetibus legibus ferendis agitantur. Neque absolutum opus perfecisse unquam nobis visum, aut cogitavimus; sed tantum rerum gestarum quasi recognitionem habere, eamque sine partium studio, lectorum iudicio relinquentes, quae inde sponte manarent.

Non hodie igitur, vela contrahentes, dicta repetemus; sed ad ea lectores humanissimos delegantes, nonnulla tantum deducere mens est, indeque, si liceat, aliquid de incepto nuper anno praevidere.

Atqui si generalem politicam rationem ann. MCMX per orbem habitam respexerimus, id peculiari momento dignum exstitisse nobis apparet, propositum guberniis omnibus maximarum civitatum - quibus facere non potuerunt quin minores accesserint - commune, pacis omni ratione servandae. Quo quidem consilio posito, necessario fiebat ut quidquid dubii interciperetur, a rei civilis peritis illorum populorum, ad quos sive directe sive indirecte spectarent, aequo animo examinarentur, atque ea satis manifesta intentione, ut solutio inveniretur animo illi conformis, et quavis sublata acrimonia, unde nationis dignitas aliquo modo laederetur.

Huiusmodi non dubiae propensionis clarum argumentum ex eo etiam offertur, quod Hayense tribunal, - provida illa institutio, - congregari minime necesse fuerit ad gravia et necessaria iudicia emittenda, sed pro forma tantum legati nonnunquam convenerint, utque solum de minimis regulam aliquam atque normam statuerent.

Itaque acervi, ut ita dicam, maximarum in Europa civitatum, sive ex foedere sive ex amicitiae vinculis constituti, immutati permanserunt, pacificam actionem suam circum radiantem, ita ut populorum opinio certior fieret hanc unam fuisse et esse omnium mentem, pacem ipsam conservare.

Pisani, iam episcopum Anglonen. et Tursien., in Administratorem Apost. eiusdem dioecesis; r. p. d. Adolphum Turchi, episcopum Caiacensem, in Administratorem Apostolicum Aversanae dioecesis; r. d. Eduardum Brettoni, presbyterum archidioeceseos Florentinae, in episcopum cathedralis ecclesiae Regiensis; r. d. Maximilianum Crespo, presbyterum archidioecesis Popayanensis, in episcopum cathedralis ecclesiae Antioquiensis in republica Columbiana; r. d. Franciscum Christophorum Toro, presbyterum dioecesis Antioquiensis, in episcopum cathedralis ecclesiae de Socorro; r. p. d. Iochimum Antonium d'Almeida, episcopum Piahumensem, in episcopum cathedralis ecclesiae Natalensis in Brasilia; r. p. d. Ioannem Bedam Cardinale, archiepiscopum titularis ecclesiae Laodiceanae, in archiepiscopum ecclesiae archiepiscopalis Perusinae; r. p. d. Barnabam Piedrabuena, episcopum titularis ecclesiae Cestrensis, in episcopum cathedralis ecclesiae Catamarcensis; r. p. d. Hermannum Zschokke, canonicum metropolitanae ecclesiae Viennensis, in episcopum titularem ecclesiae Caesareae Philippi et in auxiliarem Emi. ac Revmi. Dni. Cardinalis Archiepiscopi Viennensis; r. d. Angelum Bartolomari, presbyterum archidioecesis Taurinensis, in episcopum titularis ecclesiae episcopalis Derbensis et in auxiliarem Emi. ac Rmi. Dni. Cardinalis archiepiscopi Taurinensis; r. d. Ioannem Ward, presbyterum dioecesis Leavenworthiensis, ibique rectorem ecclesiae S. Mariae Kansanopoli, in episcopum cathedralis ecclesiae Leavenworthiensis; r. p. d. Gulielmum Timotheum Cotter, episcopum titularem Clasomensem, in episcopum cathedralis ecclesiae Portsmuthensis; r. p. d. Emmanuelem Antonium Oliveira Lopes, episcopum titularem Tabensem et Coadiutorem cum futura successione episcopi Fortalexensis, in episcopum cathedralis ecclesiae de Alagoas in Brasiliana Republica; r. p. d. Robertum Calai-Marioni, dioecesis Nucerinae, Vicarium Foraneum in loco vulgo *Gualdo Tadino*, in episcopum titularis ecclesiae episcopalis Hessebonensis; r. p. Augustinum Zampini, ex Ordine Eremitarum S. Augustini, provincialem Hetruariae et magistrum in suo Ordine, in episcopum titularis ecclesiae episcopalis Porphyreonensis; r. d. Emygdium Trenta, canonicum cathedralis ecclesiae Asculanae in Piceno, Cancellarium episcopalem, in episcopum cathedralis ecclesiae Larinensis; r. p. d. Ubertum Mariam Fiodo, iam Vicarium Generalem et Capitularem Civitatis Plebis et administratorem apostolicum dioecesium Cornetanae et Centumcellarum, in episcopum cathedralis ecclesiae Bovinensis; r. d. Eduardum Dionysium Kelly, presbyterum dioecesis Detroitensis, parochum civitatis vulgo *Ann Arbor*, in episcopum titularis ecclesiae episcopalis Cestrensis et in auxiliarem episcopi Detroitensis.

Transtulit r. p. d. Iochimum Antonium d'Almeida, a cathedrali ecclesia Piahunensi ad nuper erectam dioecesim Natalensem in Brasilia.

Brevi Apostolico nominati sunt: r. p. Paulus Perini S. I., episcopus cathedralis ecclesiae Mangalorensis; r. p. Ludovicus Munsch, Congregationis a Spiritu Sancto et Immaculato Mariae Corde, episcopus titularis Magnesiensis et vicarius apostolicus de Kilima-Njaro in Africa orientali; r. p. Raphael Presutti, Ordinis Fr. Min. Cappuccinorum, episcopus titularis Anchialensis et vicarius apostolicus Arabiae; r. p. Iacobus Romanus Bilsborrow, Congregationis Anglicanae O. S. B., episcopus cathedralis ecclesiae Portus Ludovici in insula S. Mauritii; r. d. Franciscus Bonne, archiepiscopus ecclesiae cathedralis Tokiensis.

— R. p. Iosephus Brunelli, O. M. Unionis Leonianae, inter Consultores S. C. de Religiosis adnumeratur.

— Iulius Repond Pontificiae Helveticae cohortis novus chiliareus dicitur.

EX SACRIS CONGREGATIONIBUS ROMANIS

SENTENTIAE NOVISSIMAE SELECTAE

Ex Congregatione Consistoriali.

Declarationes circa iusiurandum a Motu Proprio « Sacrorum Antistitum » (1) praescriptum.

I. Utrum qui, in praesenti, plura obtinent officia vel beneficia, unum dumtaxat iusiurandum praestare possint, an tot iuramenta emittere teneantur quot possident officia vel beneficia. — *R.* Sufficit unum iusiurandum, sed de eodem prius praestito fides exhibenda est ei, qui ius habet aliud exigendi iuramentum.

II. Coram quo Moderatores generales Ordinum aut Congregationum Religiosarum praestare debeant eiusmodi iusiurandum. — *R.* Moderatores generales, qui acta Ordini, vel Congregationi vel Instituto praesunt, coram Patribus sui Definitorii, sive Assistantibus sive Consiliariis generalibus; Moderatores autem generales, qui in posterum eligentur, coram Praeside capituli generalis.

III. An Vicarius generalis delegari possit ab Episcopo, generali modo, ad iusiurandum excipiendum. — *R.* Affirmative, postquam ipse in manibus Episcopi iusiurandum praestiterit.

IV. Utrum iuramenti formula, pluribus simul convenientibus, ab omnibus singillatim legenda sit, an vero sufficiat ut ab aliquo ex eis recitetur. — *R.* Sufficit ut, formula iuramenti ab uno recitata, a ceteris singulis, iureiurando emisso, formula ipsa subscribatur.

V. An quotannis teneantur renovare iusiurandum vicarii parochiales, confessarii et sacris concionatores, quibus facultas singulis annis prorogatur. — *R.* Negative.

VI. Utrum parochi, in locis a residentia Episcopi dissitis, teneantur emittere iuramentum coram Vicariis foraneis, an sufficiat ut ad Episcopum remittant iuris iurandi formulam ab ipsis subsignatam. — *R.* Pro hac prima vice sufficere ut memorati parochi subsignent iuramenti formulam iuxta indultum diei 25 Septembris 1910; in posterum vero parochos teneri ad iuramentum praestandum coram eo a quo beneficii possessionem obtinebunt.

VII. An novi beneficiarii debeant subscribere formulam tam professionis fidei, tum iurisiurandi. — *R.* Quoad professionem fidei, nihil innovandum; quoad iuramentum, servandam dispositionem Motus Proprii *Sacrorum Antistitum*.

(Ex decr. d. xxv mens. Octobr. MCMX).

Decretum de administratione temporali clericis vetita.

Docente Apostolo Paulo, nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus (II Tim., II, 4), constans Ecclesiae disciplina et sacra lex haec semper est habita, ne clerici profana negotia gerenda susciperent, nisi in quibusdam peculiaribus et extraordinariis adiunctis et ex legitima venia. « Cum enim a saeculi rebus in altiorum sublatis locum conspiciantur », ut habet SS. Tridentinum Concilium *Sess. xxii, cap. I de ref.*, oportet

(1) *Cfr. Vox Urbis*, an. xiii, n. x et seqq.

ut diligentissime servant inter alia quae « de saecularibus negotiis fugiendis copiose et salubriter sancta fuerunt ».

Quum vero nostris diebus quamplurima, Deo favente, in Christiana republica instituta sint opera in temporale fidelium auxilium, in primisque arcae nummariae, mensae argentariae, rurales, parsimoniales, haec quidem opera probanda sunt clero, ab eoque fovenda; non ita tamen ut ipsum a suae conditionis ac dignitatis officiis abducant, terrenis negotiationibus implicent, sollicitudinibus, studiis, periculis, quae his rebus semper inhaerent, obnoxium faciant.

Quapropter SSmus. Dominus Noster Pius PP. X, dum hortatur quidem praecipitque ut clerus in haece institutis condendis, tuendis augendisque operam et consilium impendat, praesenti decreto prohibet omnino ne sacri ordinis viri, sive saeculares sive regulares, munia illa exercenda suscipiant retineantve suscepta, quae administrationis curas, obligationes, in se recepta pericula secumferant, qualia sunt officia praesidis, moderatoris, a secretis, arcarii, horumque similium. Statuit itaque ac decernit SSmus. Dominus Noster, ut clerici omnes quicumque in praesens his in muneribus versantur, infra quatuor menses ab hoc edito decreto, nuntium illis mittant, utque in posterum nemo e clero quodvis id genus munus suscipere atque exercere queat, nisi ante ab Apostolica Sede peculiarem ad id licentiam sit consequutus. Contrariis non obstantibus quibuscumque. (Dat. die xviii mens. Novembr. MCMX).

DIARIUM VATICANUM

(Mense Decembri MCMX).

Coram SSmo admissiones.

Praeter Purpuratos Patres, Urbanos Antistites alioque viros, qui sui quisque muneris gratia Pontificem de more adiverunt, peculiari nota digni sunt iuxta admissionis diem: Excemus, vir Thun Hohenstein Princeps, Militaris Ordinis Melitensis Magister Maximus; Henricus Le Floch, Pontificii Gallici Seminarii rector, cum doctoribus et alumnis; P. Bertolotti, post mortem Praepositi Generalis Emmanuelis Sanchez, Congregationis Clericorum Regularium Scholarum Piarum rector; Augustinus Zampini ex Ord. Erem. S. Augustini, in Pontificia Domo Sacrorum praefectus nuper electus; Antonia Chigi-Albani, Urbana Princeps foemina; Robertus Fraser, Scotorum Urbani collegii rector cum suis alumnis; Thomas Kennedy, episcopus Adrianopolitanus, rector Urbani collegii Civitatum Foederatarum Americae Septentrionalis cum alumnis pariter suis; Bovhovic doctor, Illyricorum Urbani collegii rector; Philippus Crispolti marchio, qui recenti Catholicorum ex omni Italia conventui Martini habito praefuit; Schonberg-Roth-Schonberg dynasta, eiusque uxor; Hoffmann dynasta; De Leiningen, Comes; De Bardi e regali genere Comitissa; Sacer Purpuratorum Senatus, Legati omnes exterarum nationum, Pontificiaeque Domus antistites et aulici omnia in novum annum SSmo offerentes.

Pontificiae electiones.

Nominationes episcoporum. — SSmus. D. N. Pius PP. X, decretis S. C. Consistorialis, elegit: r. p. d. Vincentium

IOCI

Loquacitas molesta.

Colloqueris quoties, globulos divellis, Amuli,
Atque trahis tunicas, dilacerasque simul.
Non satis; et ventrem pulsas scapulasque pedesque
Irrorans nostrum rictus et imbre tui.
Haec essent nugae, nisi nos torrente teneres
Verborum summam de nova ad usque diem.
Sudores magis ipse loquens, si credis, Amuli,
Sub Cane quam passum millia dena trahis.

LIBRORUM RECENSIO

Prof. Dr. GUSTAVUS PÉCSI. *Crisi degli assiomi della Fisica moderna*. — Versione italiana del Professor FILIPPO TRUCCO. — Romae edid. Desclée et Soc.

In hoc opere auctor circa tres leges a Newtonio propositas de motu et actione corporum criticae inquirens, eas falsas a se demonstratas contendit; hinc totum aedificium scientificum his legibus superstructum reformandum esse docet. Ne longius sermonem protrahamus, id tantummodo notare velimus; secundam et tertiam legem Newtonianam ab auctore falso intelligi, primam vero aperto sophismate ab eo impeti. Putat enim motum scipso exauriri et desinere, eo quod impulsus cum corpore communicatus natura sua sit finitus. Quare corpus etiam in perfecto vacuo motum tandem aliquando per seipsum quiescet. Si enim aliter res procederet, ait auctor, causa finita et impulsus finitus motum infinitum progignerent.

Sed facile respondetur, causam finitam non producere motum infinitum, seu indefinitum quoad intensitatem, sed quoad durationem tantum; iamvero minime repugnat causam finitam posse producere rem vel qualitatem indefinitae durationis, dummodo Deus per indefinitum tempus hanc rem vel qualitatem conservare velit.

R. MARCONE O.S.B.

LIBRI RECENS DONO ACCEPTI

Sociorum et lectorum in mentem revocamus, libros recens editos atque ad nos missos, ut in Voce Urbis eorum notitia detur, neque hoc ipso a nobis commendari, neque apud administratorem nostrum, nisi contra aperte declaratur, venundari. Si quis alterum eorum sibi cupiat, petat necesse est ab editore, quem semper indicamus.

Card. ALFONSO CAPECELATRO. *Amore e dolore cristiano*. — Romae edid. Desclée et Soc., 1910. (Ven. lib. 1).

Id. *Il nostro dolore e la passione di Gesù Cristo*. Conferenze. — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

Id. *Del godere e della felicità umana*. — *Il figliuolo prodigo*. — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

Mons. NICOLA ROCCO DI TORREPADULA. *Fatti e pregiudizi odierni sulla questione religiosa sociale*. Osservazioni. — Indidem. (Ven. lib. 0,50).

I. B. FRANCESIA. *Actiones dramaticae Latinae plautinis versibus conscriptae*. — Augustae Taurinorum edid. officina libraria editrix Societatis Buona stampa, 1910.

P. FEYEL. *Les Jeunes Filles françaises et le problème de l'éducation*. — Lutetiae Paris. edid. Bloud et Soc., 1910. (Ven. lib. 0,60).

F. LAUDET. *La Soeur Rosalie*. — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

M. BLONDEL. *La psychologie dramatique du Mystère de la Passion à Oberammergau*. — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

AENIGMATA

I.

SUMAR depoliendus, an exurendus ineptus?

In toto, legito, vertice consideo.

II.

Litibus exigitur, legi paretque severum.

A carne exoritur, viscera restituit.

F. X. B.

Ex sociis, qui utriusque aenigmati interpretationem ad Doctorem IOSEPHUM FORNARI, Commentarii moderatorum (Roma, via del Governo Vecchio, 96) miserint intra menses duos, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

Dies Christi Natali praevia

Ad exemplar carminis Bohemici C. I. ERBEN latine scripsit
Fr. PALATA.

Aenigmata an. XIII, n. X proposita his respondent:

1) **Deus superbis obstat;**

2) **Bis bina sunt quattuor.**

Ea rite soluta miserunt:

Petrus Tergestinus. — Rich. Brondel, *Brugis*. — Iac. Costa, *Dumio*. — Rich. Müller, *Berolino*. — F. Correa, *Emerita*. — Lud. Dubois, *Massilia*. — Alf. Martinez, *Badaocio*. — Lud. Goux, *Bituricia*. — Vinc. Starace; Alex. Pintauro, *Neapoli*. — Iac. Fernandez, *Mexico*. — Clem. Fiard, *Curia Rhe-torum*. — Alb. Perraud, *Lutetia Parisiorum*. — Mart. Dunne; Eug. Dolmar, *Neo Eboraco*. — F. Guerra, *Aletio*. — F. Arnori; A. Tonelli, *Mediolano*. — I. Ciolli, *Papia*. — Ant. Masia, *Tarragona*. — Alb. Catteau, *Lugduno*. — Iac. Menendez, *Madrato*. — Ant. Whiteside; Alb. Kain, *Dublino*. — Raim. Silvan, *Londino*. — Arch. Magliano, *Genua*. — F. Ortiz, *Morelia*. — Fr. Xav. Ghion, *Ostunio*. — I. Martins, *Philadelphia*. — Iac. Cordara, *Parentio*. — Nic. Lagumina, *Panormo*. — R. Richi, *Traianopoli*. — Hern. Forgeot, *Nicaea ad Varum*. — P. Prado, *Venetis*. — F. X. M., *Drepano*. — A. Bounin, *Aureliano*. — E. Ricci, *Florentia*. — Barth. Ferraris; Ben. Savio, *Augusta Taurinorum*. — Carm. Zilnecky; Lad. Lud. Podobinski, *Cracovia*. — Paulinus a S. Iosepho, *Barcinone*. — Frid. Horwath, *Vindobona*. — Ioan. Biava, *Bergomo*. — F. Wawer, *Marianopoli*. — Fr. Baturrewicz, *Zytomiria*. — Max. Vronski, *Lobzove*. — Aug. Scriban, *Jassis*. — Adam. Kozlowski, *Petricocia*. — Fr. Rader, *Vaals*. — Theo. T. Chave, *Chicagine*.

Sortitus est praemium:

IACOBUS COSTA,

ad quem missum est opus, cui titulus:

ALOISII CLASHI Lusus pastorales.

(Latine vertit Ioannes Battani).

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus

ROMAE — Ex officina Societatis Editricis Romanae.

Nec eiusmodi fides ex magnis copiis coactis perturbari credendum est; tritum est enim satisque expensum Romanum illud adagium: « Si vis pacem, para bellum ». Ita factum est ut timor quoque nunc absit contentiones oriri ex coloniis posse: quum persuasum iam cuique sit, singula imperia iam circa eas sepimentum suum definitivum prope invenisse.

* *

Sic stantibus rebus, in tam tranquillo ac sereno caelo, quaeque civitas, anno qui proxime exortus est - quemque minus tristem circa rem oeconomiam futurum sperare iuvat - magis magisque ad internas necessitates, easque non leves, imo, propter aliquas sociales classes hic illic inquietas nimis, in dies difficiliore, studium et alacritatem suam convertere facilius poterit.

PUBLICI PER ORBEM COETUS

legibus ferendis

In Anglia, ex novis comitiis habitis, res ad statum quo ante reductae dici possunt, atque ideo antiquae difficultates, unde coetus dimissus est, minime remotae.

In Austria, rationibus acceptorum et expensarum in examen vocatis, administrorum collegium, praeside Bierneth, cui ante anni finem commissum inter alia erat commercii foedus cum Serbia componere, a munere abdicavit.

In Suisa rogatio legis de litoris defensione approbata.

In Galla leges ad operariorum ab opere recessionem coercendam propositae.

In Genua constitutio pro Alsationa civitate sub libertatis regimine gubernanda ceterorum statuum legatorum coetui examinanda traditur. Lex de officum generali consilio acriter disputatur.

In Genua nova comitia favorabilia Venizelos parti omnino cesserunt.

In lingua publici consilii, interveniente primum regni haerede, pro Francisco Iosepho Caesare, sessiones resumptae.

In Italia rogata ab administrorum collegio lex de iure suffragii innovando, cui socialistarum factio valde adversatur.

In Suisa commercii foedus cum Austro-Hungarorumque imperio ratum habitum.

In Turorum impio guberni praeses fusa oratione tam interna tam externa regni negotia exposuit.

PER ORBEM

Die 1 mensis Decembris MCMX atrae procellae in Gallia furiant, novasque inundationes ferunt, Lutetiae Parisiorum praesertim, Nannete, Caesarduni.

— d. II ad Romam novae aviationis victimae lugentur, Cammarota machinator et Castellano miles.

— d. V in castro S. Firmini prope Gallicam urbem Chantilly moritur Robertus de Chartres, Dux, Aurelianensis familiae propinquus et fautor.

— d. VI nuncium vulgatur Gallicas militias, in Africana regione Wadai, a fanatico incolarum furore petitas, earumque chiliarchum Moll strenue pugnante obisse.

— d. VII, Lutetiae Parisiorum, Charcot explorator expeditionem suam ad antarcticum polum publice narrat.

— d. IX tempestates et inundationes ingentia damna et humanas victimas procurant in Insubria et in Ligurum Venetorumque terris.

— d. X navalia ad Brestiam magno incendio pessumdantur.

— d. XI Beyruth ex urbe nunciant Mahumetanos ferriviam a Medina urbe ad Palaestinam interrupisse, curruumque serie Christianorum abundante potitos, trucidasse viatores.

— d. XV foederati Helvetiorum publici coetus civitatis praesidem dicunt M. Ruchet, iurisperitum.

— d. XX Farman aviator, ad Parisios, telegraphum filis expertem, ex aeroplano suo bono exitu experitur.

— d. XVI, Bolton ad Anglicam urbem, cunicularii trecenti quinquaginta duo improvise fodinae incendio misere absumuntur.

— d. XXII Caecilii Grace aviator Britannicum fretum transgredi aggressus, a via propter nebulas aberrat; neque de illo, neque de machina sua vestigium deinceps invenitur.

— d. XXIV ad Hirby-Stephen in Anglia ob vaporitraharam et curruum contra procedentium occursionem, viatores duodecim necantur; quinquaginta et ultra vulnera patiuntur.

— d. XXVIII, Lutetiae Parisiorum, Laffont et Pola aviatores, vix in aërem tracti Bruxellas petaturi, in terram praecipitant statimque vita privantur.

— d. XXIX, Messanae, fortuito incendio publici distributorii, telegraphi et telefoni tabernacula, pluresque casae ligno post terraemotum structae, comburantur.

— d. XXX, Lutetiae Parisiorum, et aliam aviationis victimam lugent, De Caumont centurionem.

Fortuna spes anferre, non animam potest.

SEX. MCM. CLXXVI

SOCIETAS EDITRIX ROMANA

ROMA - Via delle Coppelle, 35 - ROMA

praeter Commentarium VOX URBIS possidet atque administrat

CATHOLICA ITALORUM DIURNA

CORRIERE D'ITALIA
ROMAE

L'AVVENIRE D'ITALIA
BONONIAE

CORRIERE DI SICILIA
PANORMI

quae notitias sibi proprias quotidie accipiunt tum ex Italia, per quam latissime diffunduntur, tum e praecipuis civitatibus orbis universi.

PRETIUM ANNUAE SUBNOTATIONIS PRO UNOQUOQUE EST:

In Italia libell. 16 ; ubique extra Italiam libell. 34.

SUBNOTATIO CUMULATIVA CUM COMMENTARIO VOX URBIS:

In Italia libell. 19 ; ubique extra Italiam libell. 38,50.

SOCIETAS EDITRIX ROMANA

RECENS ETIAM APUD SE CONSTITUIT

OFFICIUM NUNTIORUM ET PUBLICAE RERUM PRAEDICATIONIS

tum per Italiam omnem, tum apud exteras gentes.

TEMPERANTIA IN PRETIO — DILIGENTIA IN OPERE

EUPLIUS

Actio dramatica a L. B. Francesia versibus senariis exarata.

DRAMATIS PERSONAE:

EUPLIUS, Diaconus.

CALVISIANUS, Urbis Catanæ praetor.

VOLUSIUS, Senator, Euplii frater.

MAXIMUS, Christianus rebellis.

FELIX, Custos theatri graeci et tabernarius.

CYRUS, eius filius.

OCRIS, Servus.

Miles, Gladiator, Populus ethnicus et christianus.

PROLOGUS (1)

Euplius sanctas, Catanensium decus,
Redit senariis ornatus versibus,
Ut olim sanguine, imperante Caesare,
Amens! qui Christum perdidisse credidit. (2)
Tunc multi indociles sacra volumina
Tradebant iudici, propter ignaviam.
Stetit sed Catanæ sancta religio
Virum per unum! Maximo qui pectore
Modo nec libros tradidit trepidulus,
Sed vitam potius quam fidem posuit!
A paucis voluit rebus historicis
Exordium facti pacta promere.
Personas ipsas refert et in medium
Verba Praetoris civitatis improbi.
Deus suis adest tunc per miracula,
Punit perversos, detegit fallacias,
Tactur timidos, fortesque sustinet.
Quot ipsi texunt fallacias pessumi!
Per urbem dolus dum Praetoris funditur,
Tremunt christiani, strepunt, rident ethnici,
Et Euplius certe periisse creditur,
Et ipse fulgidus paret divinitus
Et eunem verit in Praetorem tragulam.
Modis sed quibus? Vos ipsi videbitis.
Redit quam pulchre redimitas laudibus
Hic Euplius noster, novis cum meritis,
Exemplum magnae constantiae civibus,
Hinc praesertim turpibus temporibus,
Quos sunt viri similes arundini
In sylva ventis actitatae trepidis.
Venit puer nobis opportuno tempore,
Docens nos pueros vitam qui incipimus,
Et illos, proximus quibus est exitus,
Quam sit religio tenenda firmiter!
Vacivis auribus, spectatores optimi,
Labentes fabulam latinam sumite,
Vobisque faustae cunctae res eveniant.

(1) Exit CYRUS. — (2) In inscriptione nuper inventa legitur: *Dico Diocletiano, delato christianorum nomine.*

ACTUS I.

SCENA I. (3)

POPULUS, CALVISIANUS et MAXIMUS.

I. POPULARIS.

Diis sint actae gratiae quam maximae,
Servarunt Caesarem qui nobis incolumem!

II. POPULARIS.

Per omne vivat imperator saeculum!

III. POPULARIS.

Has obfert nobis ultro qui delicias.

IV. POPULARIS.

Eamus alacres, manet spectaculum!

V. POPULARIS.

Morari non decet nos senes nequam!

MIMI (*superbo incessu*)

Sumus nos Mimi!

GLADIATORES (*severiore gradu*).

Gladiatores sumus...

SCENA II.

CALVISIANUS et MAXIMUS.

CALVISIANUS (*post breve intercallum*).

Ite vos intro, mali cives, numerus,
Ut olim vates vos vocavit optime,
Modoque segetes nati consumere,
In quibus attamen nituntur Caesares.
Sed... expectamus virum, nec ipse venit...
Ferat qui civibus gratum solatium.

MAXIMUS.

Quis est vir iste quaeris quem tam cupide?
Est ne Volusius? Princeps spectaculi?

CALVISIANUS.

Is est!

MAXIMUS.

Cur ista dicis cum fastidio?
Et hoc quod magnam nobis fert laetitiam,
Cur ita cerno plenum te aegritudinis?

CALVISIANUS.

Vir unus est qui maxime me lancinat,
Suo qui molestat vel noctes cuspide.

MAXIMUS.

Is? Omnes superat viros qui dulcedine?
Ni clarius dixeris, quid tibi suggeram
Quidem pol! nescio.

CALVISIANUS.

Dabis consilium?

Cave ne dicas nulli quid aperiarn.

Erit sed aptius profanis auribus.

Loquendi causa, parum nos abducere (*introducunt in posteriorem partem*).

(*Ad proximum numerum*).

(3) Atrium qua itur ad theatrum Graecum. Dies festus agitur in memoriam Maximiani imperatoris, qui a viginti annis imperium obtinet. Ludi solennes indicuntur et lactae gladiatorum. In extrema theatri parte, populus transit, transeunt et Mimi cum gladiatoribus. Interea ingreditur Calvisianus et Maximus, qui, ut ludis auspicentur, Volusium senatorem expectant.